

Pääkirjoitus

Merja Kylmäkoski ja Elina Stenvall

Kaupungin rajojen rakentajat ja kaatajat

Käsillä oleva teemanumero on syntynyt vuoden 2011 Kaupunkitutkimuksen päivien yleisteman ”Kaupungin rajoilla” pohjalta. Yleistemaa lähestyttiin monipuolisella ja tiiviillä ohjelmalla, joka sisälsi kaksi pääesitelmää, paneelikeskustelun ja yhdeksän työryhmää. Teemanumeron kirjoittajista osa oli mukana jo Kaupunkitutkimuksen päivien työryhmissä virittämässä tässä numerossa jatkuvaa keskustelua kaupungin rajoista ja kaupunkitilan ulkopuolelle suljetuista. Teemanumerossa pohditaan tilan omistajan tai sen käytöstä päättävän tahon ja tilan käyttäjien välistä vastakkainasettelua sekä saman tilan eri käyttäjäryhmien välisiä suhteita.

Kaupunkia rakennettaessa sinne yleensä suunnitellaan erilaisille käyttäjille tarkoitettuja julkisia tiloja, kuten leikkipuistoja, lenkkipolkuja, viheralueita tai urheilukenttiä. Näille tiloille on annettu suunniteluvaiheessa täsmällinen käyttötarkoitus, ja niiden käyttäjiksi on ajateltu tiettyä ihmisryhmää. Toisinaan jokin muu kuin suunnittelijan ajattelema ryhmä tai ihmisjoukko voi ottaa tiloja käyttöönsä ja luoda niille omat merkityksensä; esimerkiksi leikkipuistoissa illalla oleskelevat nuoret tai puistonpenkillä lepävä laitapuolenkulkija. Yhtä lailla kaupunkiluonto voi näyttäytyä käyttäjilleen erilaisena kuin millaiseksi se on tarkoitettu. Jokin suunnittelijan pöydällä rakentamaton tai epämääräinen alue saattaa olla käyttäjilleen merkityksellinen, ja sille on luotu tai syntynyt ihan omanlaisensa käyttötarkoitus. Monet tilat kaupungissa, erityisesti lasten ja nuorten tilat, ovat yleensäkin hyvin tarkkarajaisesti määriteltäviä. Tarkkarajaisesti määritelty kaupunkitila haastaa myös erilaisia ryhmiä pohtimaan omaa oikeutustaan kaupunkitilaan ja suhdettaan toisiin käyttäjiin.

Kaupunkitila on lukemattomien kohtaamisten tila. Osa kohtaamisista on lähes huomaamaton eri-alaisten ihmisten tai ihmisryhmien rauhallista rinnakkaiselo, joka voi olla luonteeltaan satunnaista tai toisiaan leikkaavista rutiineista syntyvää toistoa. Rutiineista syntyvä suhde julkiseen tilaan saattaa johtaa siihen, että tila aletaan mieltää omaksi. Tilanteessa, jossa kohtaamiset ja rinnakkaiselo ovat sopuisia, tilan omistajuudesta ei tarvitse kamppailla aktiivisesti. Vastaavasti jotkut kohtaamisista ovat jännitteisiä, ja erilaiset tulkinnat tilan luonteesta, sitä koskevista säännöistä ja konventioista voivat tuottaa tilakiistoja. Jännitteisissä kohtaamisissa on kyse eroavista tulkinnoista kaupunkitilasta ja oikeudesta siihen. Esimerkiksi kauppakeskus voi näyttäytyä tilan käyttäjille julkisena tilana, joka on kaikille avoin riippumatta siitä, minkä ikäinen on tai oleskeleeko tilassa maksavan asiakkaan roolissa vai ei. Vastaavasti kauppakeskuksen johto ja liikkeenharjoittajat voivat määritellä tilan yksityiseksi tilaksi, jonka käyttäjät heillä on oikeus valita. Omistajat saattavat myös muokata tilaa jollakin tavalla, jotta sieltä saataisiin karsittua ei-toivottuja käyttäjiä. Esimerkiksi poistamalla penkit kauppakeskuksesta voidaan mahdollisesti vähentää ei-toivottuja käyttäjiä (nuoret, laitapuolenkulkijat yms.), mutta samalla toivotut käyttäjät (eläkeläiset, lapsiperheet yms.) saattavat kokea tilan muuttuneen myös omien toiveidensa vastaiseksi.

Tilakiistojen osapuolet voivat olla yhtäältä julkisia tai yksityisiä organisaatioita ja toisaalta yksittäisiä henkilöitä, ryhmiä tai liikkeeksi järjestäytyneitä ihmisiä. Osapuolten järjestyneisyyden aste on tutkimuksellisesti kiinnostava kysymys, joka haastaa tulkintoja osapuolten halusta taistella tilasta. Tilakiistat

voivat olla sekä ”aitoja” että tutkijoiden tai median konstruoimia tulkintoja eriävistä tilaa koskevista intresseistä. Toisin sanoen tilaan liitetyt intressit voivat olla niin vahvoja, että tilasta halutaan aidosti taistella tai tilakiistaksi tulkittu tilanne voi redusoitua erilaisiksi näkökulmiksi, joiden ympärille ei synny ryhmittymää, joka ajaisi intressejään ja olisi valmis taistelemaan tilasta tositilanteessa. Kiistan kohteena voi olla joko itse tila tai ylipäänsä tietynlainen olemisen tapa. Esimerkiksi nuorten hengailu tiloissa voi olla itsessään kiistan kohteena, jolloin nuorille itselleen hengailun tila tai paikka voi olla toisarvoinen. Jos tilasta syntyneet kiistat kasvavat liian suuriksi, oman toiminnan voi siirtää toiseen tilaan. Tilakiistan osapuolet voivat olla myös hyvin eriarvoisessa asemassa. Toisella osapuolella voi olla organisatorista ja järjestäytyntä valtaa, joka vastapuolelta puuttuu.

Tilakiistojen moninaisuudessa on kysymys myös siitä, kenellä on valta määritellä tilakiistan olemassaolo: onko se tilan käyttäjillä, medialla vai tutkijoilla? Kaikki tilakiistat eivät välttämättä ole kiistoja ollenkaan, jos kokemus tilasta on käyttäjille merkityksetön. Osa todellisista tilakiistoista saattaa jäädä tutkijan tai median huomiotta, jos niihin osallistuvat tahot eivät ole tarpeeksi näkyviä. Moniäänisessä yhteiskunnassa tilankäyttäjien ääni tulisi kuulua tilakeskusteluissa. Äänet voivat olla ristiriitaisia ja epäsointuisia, mutta niillä on oikeus tulla kuuluiksi. Pluralistiseen yhteiskuntaan kuuluu neuvottelu ja konsensushakuisuus, jolla eri äänet saadaan soimaan harmonisesti.

Teemanumeron artikkelit pyrkivät kukin omalta osaltaan vastaamaan tähän tiloihin liittyvään moninaiseen keskusteluun. Sirpa Tanin sekä Sami Kolamon ja Jani Vuolteenahon artikkeleissa avataan tilan omistajien ja tiloja käyttävien välistä vastakkainasettelua. Keskustelua vie eteenpäin pohdinta tilojen eri käyttäjäryhmien välisestä dynamiikasta ja sen jännitteistä; osa tilan käyttäjistä saattaa arvioida toisia tilan käyttäjiä tai käyttäjäryhmiä sen perusteella, kenellä tai keillä on oikeus oleskella tilassa, kenellä on tilaan asianmukainen ”rooli”.

Kaupunkitilan rajoja koettelevat usein jollakin tavalla, esimerkiksi ikänsä tai sosiaalisen asemansa puolesta, marginaaliin kuuluvat, jotka eivät ole saaneet ääntään ja intressejään kuuluviin tilasuunnittelussa tai tilankäyttöä koskevissa päätöksissä. Tätä tematiikka käsitellään Jussi Semin katsauksessa sekä Ari Jokisen, Ville Viljasen ja Krista Willmanin artikkelissa. Suvi Friedin artikkelissa puolestaan esitetään, miten yhden tilan käyttäjäryhmän osallisuutta voidaan tukea tilan käytön suunnittelussa ja samalla vahvistaa kyseisen käyttäjäryhmän kokemusta oikeudesta oleskella tilassa.

Kirjoittajakutsu Eläin-teemanumeroon 2/2012

Eläinkysymys on yhteiskunnallistunut ja politisoitunut voimakkaasti viimeisten vuosikymmenten aikana. Keskustelun myötä eläimiin liitetyt sosiaaliset konstruktiot ja kategorisoinnit tulevat uudelleen määritellyiksi. Samalla traditionaaliset ihminen–eläin- ja yhteiskunta–luonto-dikotomiat osittain murtuvat ja eläinkäsitykset muuttuvat.

Eläimet ilmenevät monilla rajapinnoilla. Eläimet ovat voimakkaasti läsnä ihmismaailmassa, mutta samalla ne ovat osa luontoa. Eläimet ovat läsnä kaupungissa ja maaseudulla. Eläimet ovat itsenäisiä toimijoita, mutta määrittyvät usein voimakkaasti suhteessa ihmiseen tai osana laajempaa populaatiota lajinsa edustajina. Eläimet ovat itseisarvoisia yksilöitä, mutta toisaalta lainsäädännössä tavaraan verrattavia yksiköitä. Nämä rajapinnat tuottavat ristiriitaisia tilanteita ja tulkintoja eläimen suhteesta ihmiseen, yhteiskuntaan ja ympäristöön.

Teemanumeron toimittavat tutkijat Outi Ratamäki (Itä-Suomen yliopisto ja Suomen ympäristökeskus) ja Pekka Salmi (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos). Haemme teemanumeroon yhteiskuntatieteellisiä artikkeleita, katsauksia ja kirja-, elokuva-, tms. arvioita. Olemme kiinnostuneet kokoamaan monipuolisen kokonaisuuden ajankohtaisista tutkimuksista huomioiden eläimet eri konteksteissa. Artikkelit valitaan abstraktien perusteella, ja ne käyvät läpi refereenttityön. Lähetä abstraktisi, josta selviää aiheesi lisäksi käyttämäsi lähestymistavat, aineistot ja menetelmät, 31.3.2012 mennessä osoitteisiin outi.ratamaki@uef.fi ja pekka.salmi@rktl.fi.